

TEEMA: PIMEKURTUS

*Materjali koostas: Olga Ilgina, tüflopädagoog
Eesti Pimekurtide Tugiliidu juhatuse liige*

1. Pimekurtus – definitsioon, avaldumine ja tekkepõhjused

Pimekurdiks nimetatakse raske nägemis- ja kuulmispuudega inimesi. Väga vähesed pimekurdid on siiski absoluutselt pimedad ja kurdid, enamikul on kas kuulmine ja/või nägemine mingil määral säilinud. **Pimekurtust tuleb vaadelda kui omaette puuet, mis vajab spetsiaalseid meetodeid kommunikatsiooniks ja toimetulekuks.** Pimekurtuse tekkimise põhjused on väga erinevad. Selleks võib olla pärlilik haigus, ema poolt läbi põetud põletik raseduse ajal või näiteks avariid või muu õnnetusjuhtum. Sõltuvalt pimekurtuse tekkepõhjusest ning -ajast jaotatakse pimekurdid nelja rühma, kusjuures igale rühmale iseloomulikud eripärasused eeldavad erinevaid õpetamis- ja rehabilitatsioonivõtteid, eelkõige kommunikatsioonivahendi valimisel ja õpetamisel.

- **Sünnipärased pimekurdid.** Kaasasündinud pimekurtuse põhjustajaks võivad olla näiteks raseduse ajal põetud infektsioonid (AIDS, punetised, toksoplasmoos, herpes, süüfilis), kromosoomihäired (Downi sündroom, Usheri sündroom, Trisoomia 13, CHARGE sündroom) või teised raseduse ajal (hüdrotsefaalia, mikrotsefaalia, loote alkoholisisaldus, ema narkootikumide kasutamine) või sünnitamisel (asfüksia, enneaegsus) tekkinud kahjustused. Põhjalikele uurimustele vaatamata jääb osal pimekurtidest nende puude tekkimise põhjus välja selgitamata.
- **Sünnipärased kurdid või vaegkuuljad, hiljem lisanduv nägemispuue (vaegnägija, pime).** Sellesse rühma kuuluvad kaasasündinud kuulmispuudega ja hilisema elu jooksul välja kujuneva nägemispuudega inimesed. Nägemispuude tekkimise peamiseks põhjusteks on: *retinitis pigmentosa*, tähni degeneratsioon, diabeetiline retinopaatia, katarakt, glaukoom. Usheri sündroom on kõige tavalisem osalise või täieliku pimekurtuse põhjustaja. Usheri sündroom on varjatud pärlilik haigus, funktsionaalne häire, millega kaasneb sisekõrva kurtus või vaegkuulmine ja silma võrkkesta retseptorite kahjustumisest tingitud nägemispuue. Sündroomiga kaasneva nägemispuude puhul tekivad vaatevälja halvasti nägevad piirkonnad. Hiljem nägemisväli aheneb, hämaras nägemine muutub raskemaks ja hele valgus hakkab pimestama. Nõrgeneb ka silma võime eristada kontraste. Usheri sündroomiga võivad kaasneda ka tasakaaluelundi funktsionaalseid häireid.
- **Sünnipärased pimedad või vaegnägijad, hiljem lisanduv kuulmispuue (vaegkuulja, kurt).** See rühm hõlmab pimedate või vaegnägijatena sündinud inimesi, kellel elu jooksul tekib kuulmise langus või kurtus. Kuulmispuude tekkimise põhjusteks võivad olla pikemaajalise kõrge palavikuga kulgevad haigused nagu meningiit, entsefaliit, leetrid, tuulerõuged, sarlakid, diabeet, neerupuudulikkus, toksiidid, vananemine.
- **Elu jooksul tekkinud pimekurtus.** Selle rühma moodustavad inimesed, kes sünnivad normaalse kuulmise ja nägemisega, kuid kaotavad need (osaliselt või täielikult) elu jooksul eri põhjustel. Nägemis- ja kuulmismeelte kaotuse põhjused võivad olla vananemisprotsess, toksiidid, pikaajaline kõrge palavik.

2. Esinemissagedus

Eestis puudub statistika pimekurtuse leviku kohta. Välisekspertide hinnangul võib Eestis olla umbes 90 pimekurti last ning umbes 200 täiskasvanut.

3. Kaasnevad erivajadused

Pimekurtus on teabe kättesaadavusega seotud puue – piiratud on visuaalse ja auditiivse teabe kättesaadavus. Sellised sündmused nagu teise inimese lähenemine, söögikorra algus või muud sarnased tegevused ning muutused igapäevarutiinis jõuavad inimeseni erinevate meelte kaudu, mis lasevad end

nendeks sündmusteks ette valmistada. Inimene, kes piiratud nägemise ja/või kuulmise tõttu sellistest vihjetest ilma jääb, võib tunnetada maailma ettearvamatult ja isegi ähvardava paigana. Võimetus teada saada, mis toimub tema ümber, ning suutmatus mõista, millest räägitakse, muudab radikaalselt kõiki inimese dimensioone – füüsilisi, psüühilisi, sotsiaalseid ja kultuurilisi. Pimekurt inimene vajab enda kõrvale vastava spetsiifilise oskustega inimest, kes on abiks suhtlemisel ja situatsiooni selgitamisel.

4. Takistused tööturul osalemisel

Paljud täiskasvanud pimekurdid elavad iseseisvat või suurel määral iseseisvat elu, milles on oma koht ka produktiivsel töö ja rahuldust pakkaval eraelul. Sellise edu saavutamine oleneb suurel määral omandatud haridusest ning eriti suhetest, mis on õnnestunud teiste inimestega luua. Kuulmis- ja nägemisvõime piiril tegutsemine ja teistega samas tempos püsimine on pimekurtidele väga koormav. Tööturule pääsemiseks vajab pimekurt inimene tihti kõrvalist abi. Sellest tingituna sobib pimekurtidele kaitstud töö ning töötamine tugiisikuga.

5. Takistused igapäevaelus

Pimekurtidel on tõsiseid probleeme oma ümbruse tajumisega, informatsiooni saamise ja suhtlemisega ning toimetulekuga nii igapäevaelus, õppimises kui ka muudel aladel. Pimekurtus seab erilisi nõudmisi pimekurtide isikute peredele ja juhendajatele. Nemad peavad kandma hoolt selle eest, et pimekurdile oleks kättesaadav tema silmade, kõrvade ja käte ulatusest väljapoole jääv maailm. Pimekurtidega kokku puutuvad inimesed peavad julgustama ja innustama pimekurte, et kaasaa neid igapäevastesse tegevustesse.

6. Probleemid suhtlemisel. Suhtlemissoovitused

Igal pimekurdil inimesel on oma isikupärane kuulmis- ja nägemisaste, mida inimese rehabiliteerimisel, õpetamisel ja suhtlemisel on vaja arvestada. Pimekurtide peamised suhtlemissüsteemid on 1) viipekeel ja selle eritehnika – taktiilne viipekeel; 2) visuaalsed ja taktiilsed sümbolid; 3) sõrmendamine ja selle eritehnika – taktiilne sõrmendamine; 4) Braille' kirja (punktikirja) kirjutamine ja lugemine (taktiilne); 5) suure kirja kirjutamine ja lugemine (visuaalne); suuline tõlkimine (auditiivne). Sageli kaob teave seetõttu, et kahe tavalise kanali (nägemine ja kuulmine) asemel tuleb teave vastu võtta ainult ühte kanalit (kompimine) kasutades. Suhtlemisel peaks pimekurt inimene nii enda kui vestluskaaslase suhtes olema füüsiliselt olukorras, mis võimaldab tal suheldes määratleda oma kohta ja kontrollida ümbrust. Pimekurdiga suhtlust alustades tuleb leida kontakt (kas puudutusega või nägemisjääki omavale pimekurdile käega lehvitades märku andes). Kui kontakti ei fikseerita, ei suuda pimekurt mõista, et temaga soovitakse suhelda.

7. Vajalikud abivahendid ja teenused töö- ning igapäevaelus

Kuulmispuuet kompenseerivad abivahendid. Kuuldeaparaat on kõige üldisem ja enimkasutatud seade. Kuuldeaparaadi kõrval võib kuulmist tõhustada ka induktsioonaasa abil. See eemaldab mürahelid ja võimendab kõneleja häält. Pimekurtide vägagi tavaline abivahend on FM-seade – traadita raadiosagedustel toimiv seade.

Nägemispuuet kompenseerivad abivahendid. Paljudel nägemis-kuulmispuudega inimestel on suureks probleemiks valgustundlikkus. Spetsiaalsete filterprillide (absorptsioonprillide) abil saab silmi kaitsta.

Erinevad nägemisabivahendid: suurendusklaasid, kiikrid, monoklid, binoklid, lugemistelevisiorid, ekraanilugemis- ja suurendusprogrammid arvutitele, punktikirjaprinterid, heliraamatud ja e-raamatud jmt on abiks nägemispuudega inimestele.

Lisaks kasutavad pimekurdid erinevaid orienteerumiseks, liikumiseks, majapidamistödeks ja kommunikatsiooniks vajalikke abivahendeid.

Kombineeritud nägemis- ja kuulmispuue tähendab, et pimekurdid inimesed ei saa automaatselt kasutada kas ainult nägemise- või kuulmispuudega inimestele mõeldud teenuseid.

Pimekurtide täiskasvanute täieliku iseseisvuse ja sotsiaalses elus osalemise määravaks eelduseks on puudespetsiifiliste rehabilitatsioon- ja tugiteenuste kättesaadavus (saatja, tõlketeenus). Olulise osa

EESTI PUUETEGA INIMESTE KODA
THE ESTONIAN CHAMBER OF DISABLED PEOPLE

rehabilitatsiooni- ja haridusprogrammidest peab moodustama kommunikatiivsete oskuste arendamine võimalikult paljude suhtlemisvormide õpetamise kaudu.

8. Muud mõtted ja ettepanekud

Reeglina tuvastatakse ühe puude olemasolu ja ei arvestata teist. Ei vaadelda pimekurtust kui omaette puuet. Pimekurtide töövõime hindamisel ja abivahendite määramisel peab kasutama valdkonna eksperte.

9. Lisainfo ja -lugemine

Eesti Pimekurtide Tugiliit

www.pimekurdid.ee

info@pimekurdid.ee

Tel 52 79 131